

שיחות אל יעזר

שיחות ומאמרי הגאון רבי אליעזר געלדצעהלער זצ"ל
ראש ישיבת 'אור ישראל'

פרשת פרה

גליון 57

הרוצה לנדב גליון לע"נ או לרגל שמחה וכדו',
ובן להערות ותיקונים, ולקבלת השיעור מידי שבוע
נא לפנות ל sichoseliezer@gmail.com

גובה הלב בדרכי ה', יתרון האור מתוך החושך, ולימוד בפה בחשק^ו

יוסף ריש חקת, ויקרא ג ועוד) שפרה אדומה מרמזת על מדת הגאווה, שלאדם הטהור היא אבי אבות הטומאה, 'תועבת ה' כל גבה לב', והקב"ה אומר 'אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת', אבל לאיש הטמא היא היא המטהרת אותו. בזה ממליץ הבעש"ט מה שנאמר בפ' ויקרא (ב, יא-יב) 'כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה'. קרבן ראשית תקריבו אתם לה', 'שהשאר המנפח ומגביה את הבצק מרמז למדת הגאווה, והדבש המתוק מאד מרמז לרדיפת הנאה, שגם היא קשורה להתנפחות והתפארות כנודע, וכל אלה מאוסים ומתועבים ביותר לפני ה', ולכן 'לא תקטירו ממנו', אבל 'קרבן ראשית' – מי שעומד עדיין בפתח השער של עבודת ה' ומתחיל זה עתה בעבודתו, אדרבה, 'תקריבו אותם לה'. כי מי שעומד בראשית דרכו וחושב לעצמו 'מי אני ומה אני, בור ועם הארץ וכלי ריק', וגם

גאווה המטמאת טהורים

ומטהרת טמאים

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על (במדבר יט, ב). הקאזניצער מגיד (עבודת ישראל פרה ד"ה א"י אשר) מפרש שאם יש אדם שמעלה בדעתו שהוא בחי' 'תמימה אשר אין בה מום', אין זה אלא מפני 'אשר לא עלה עליה עול'. היינו אם חושב אחד בדעתו שהוא כבר הגיע לשלמות הרי זה סימן מובהק שלא התחיל כלל, כי אילו היה באמת מקבל על עצמו עול מלכות שמים ועול תורה ומצות היה מבין שהוא רחוק מאד מלהיות אדם השלם.

אמנם צריכים לזכור שפרה אדומה מטהרת טמאים ומטמאת טהורים. ואיתא מהבעש"ט (עי' תולדות יעקב

מלהוסיף קצת שאור ודבש על הקרבן ראשית שלכם לרצון לפני ה'.

ענין 'טהור מטמא'

ז"ל המדרש (תנחומא חקת ג) 'זאת חקת התורה. זש"ה 'מי יתן טהור מטמא לא אחד', כגון אברהם מתרח, חזקיה מאחז, יאשיה מאמון, מרדכי משמע, ישראל מאומות העולם, העוה"ב מן העוה"ז. מי עשה כן, מי גזר כן מי צוה כן, לא אחד – לא יחידו של עולם'. וממשיך המדרש שענין הפרה גם הוא 'טהור מטמא', כיון שהטמא מיטהר והכהן העושה אותה נטמא. וכל זה הוא מפלאי התורה שא"א להבין, 'לא אחד' – לא צוה כן אלא יחידו של עולם.

אמנם החידושי הרי"מ מסביר עומק ענין 'טהור מטמא', שהיה נדמה לאדם שעולם בלי רע היה בעצם עולם שלם יותר וטוב יותר, אבל אם מתבוננים מבינים שקיום הרע בעולם הוא רק בשביל להרבות טוב. המלחמה התמידית של האדם עם הרע, מחזקת אותו ומוציאה את האור שבו ומכריחתו להוציא מיטב כוחותיו וכשרונותיו ונעשה לטוב יותר. ויש להקב"ה הרבה יותר נחת רוח מהגייעה והמסירות-נפש של המלחמה עצמה עם הרע מאשר להיות טוב מבטן ומלידה בלי נסיון. והיינו דכתיב 'תרון האור מן החושך',

אין לו כל שאיפה להיות משהו, הרי באמת הוא יישאר כך לנצח. לכן בהתחלת הדרך מותר לאדם להתפאר קצת ולהתגאות שהוא מבין טוב את השיעור, זוכר היטב את הלימוד, ושאל קושיא חזקה בסוגיא וכו', כי זה הכל בגדר 'קרבן ראשית', ועל כגון דא כתיב 'ויגבה לבו בדרכי ה'.

אתם עומדים בראשית דרככם, לכן יש לכל אחד לעשות חשבון הנפש ולבחון היטב את ה'קרבן ראשית' שלו. ב"ה למדתם ב"ק בעיון ובבקיאות ונבחנתם על זה, למדם וחזרתם ונבחנתם על משניות זרעים, שו"ע, חומש רש"י ועוד. אלו הם דברים עצומים שאינכם משיגים עדיין גודל הענין, וטוב שתדעו שזה באמת דבר חשוב ביותר. ואחרי שתדעו שאתם מסוגלים ויכולים לעמוד בזה, תבינו את האחריות ואת המצופה מכם מכאן ולהבא. כל אלו המחשבות והרגשות כשרים ומתקבלים מכם עתה בגדר 'קרבן ראשית', וזו בחי' פרה אדומה שמטהרת טמאים [וחלילה אין הכוונה לטמאים, אלא לאפוקי צדיקים טהורים]. אמנם עם כל אלו הדיבורים של 'שאור ודבש', איני חושד בכם שיש אחד שמעלה בדעתו שהוא בגדר 'תמימה אשר אין בה מום', שהרי זה כבר לא בגדר גאווה בכלל, ומי שחושב כך צריך רופא נפשות. ולכן אין לחשוש

מתוך המלחמה התמידית עמו תעשה יקר וגדולה וכבוד למלכו של עולם, ויחפוץ בך המלך כמו שבחר באברהם מתרח ורצה בחזקיהו מאחו.

חקיקת התורה בלב – בפה

הנה כל ענין פרה אדומה, שבאה לטהר מטומאת מת, לכאורה אין זה כ"כ נוגע אלינו בזמן הזה שכולנו טמאי מתים, ובעוה"ר עדיין אין לנו ביהמ"ק ולא קרבנות ולא תרומה וחלה וכו'. אבל באמת ענין טומאת מת נוגע אלינו מצד המשכן שנטוע בלבנו שאינו חרב עולמית, וכמו שמבואר עוד בעבודת ישראל, שכיון שלב האדם הוא משכן לה', ד'ושכנתי בתוכם' כתיב, לכן צריכים להיזהר ביותר חלילה לא להיות בגדר 'את משכן ה' טמא', כי מחשבות רעות מטמאות הלב והמוח, והוא ממש בחי' אבי אבות הטומאה, ולכן באמת ענין טהרת הפרה נוגע ביותר לעבודת ה' שלנו.

ובכן כשקוראים פ' פרה קודם הפסח, ודאי אנו מקוים ומצפים לישועה שנזכה עוד להביא קרבן פסח במועדו בטהרה, אבל אף אם ח"ו לא נזכה עדיין, ונשלמה פרים שפתינו, שאנו עומדים לצאת ממצרים בבחינתנו, וכהכנה לזה צריכים לעשות את הפסח בטהרה, ולכן אנו קוראים 'זאת חוקת התורה'.

שמעליותא של האור ניכרת דייקא כשהוא יוצא מתוך החושך, וכמו שמאריך בזה בעל התניא בכ"מ. והיינו סוד של 'טהור מטמא', כי בזה שאברהם גדל בבית תרח וחזקיהו בבית אחז, היו צריכים ללחום תמיד נגד הרע, ועי"כ הכיר אברהם את בוראו.

וכענין זה מפרש הקאזניצער מגיד (לפר' פרה) את דברי המן (אסתר ו, ו) 'למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני', היינו שמלכו של עולם חפץ שנעשה לו יקר דייקא ע"י המלחמה עם המן, 'יותר – ממני', ע"י ה'ממני' שהוא ההתרוצצות עם הקליפה של המן, נעשה יקר 'יותר' כיתרון האור מן החושך, כנ"ל.

לכן אל יפול לב האדם בקרבו כשמגיע שבת טהרה ועושה חשבון הנפש ומגלה שגם אחרי שהוא לומד ומתפלל ומשתדל לעשות הטוב והישר בעיני ה', עדיין הוא רחוק מאד מנקיות וטהרה, שהרי עדיין 'ויאמר המן בלבו', עדיין שוכנת בתוכו אותו קליפה נוראה שמושכת אותו לחפוץ בענינים לא טובים ופחותים, שאין ראוי שבחור שלומד תורה בטהרה יתעסק בהם. לא יתעצב האדם מכל זה, כי כך רצון מלכו של עולם – 'מי יתן טהור מטמא לא אחד'. אכן יש טומאה בלבך, יש יצר הרע שמקונן בחלל השמאלי שבלב ומנסה בכל כוחו לטמאך, אבל דייקא

מראה חזקה וכו', תורה כזו נחקקת בלב האדם ונעשית ממש כחלק מהאדם עצמו, ולכן היא משתמרת, כי נכנסת ללבו של האדם ומטהרת אותו ומזככתו ומשנה את טבעו לגמרי. אבל אם לומדים בלי טעם וריח אלא ככפאו שד, וישב בדד וידום רח"ל, אין בכח תורה שכזאת לטהר את האדם מטומאת מת, ואדרבה, ודו"ק.

זכרוני כשהייתי בחור והלכתי ללמוד בישיבה בארץ ישראל נכנסתי לרבי מסלאנים זצ"ל ה'ברכת אברהם' לקבל ברכה, הרבי אז כבר עבר גיל התשעים, וזכור לי שהיה באמצע החורף והוא ישב אצל השטענדער ולמד מס' מגילה ואצבע ימינו על הגמ' ולומד בקול ובנענוע הגוף, ממש כמו בחור בן ארבע עשרה, ואיך שנכנסתי הניח אצבעו השמאלית על הגמ' והושיט לי ימינו ושאל לרצוני, אמרתי שהגעתי ללמוד בארץ ישראל ואני רוצה ברכה. התחיל ממש לשאוג בקולי קולות שחז"ל אומרים כל היושב ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו, היינו השכינה יושבת נגדי עתה, ולא אני אומר את זה אלא כך אמרו חז"ל, וצריכים ללמוד בצורה כזאת שיודעים ומבינים שהשכינה הקדושה שונה כנגדו. וממש בער כאש להבה באמרו הדברים האלה. ואז אמר בשם היסוד העבודה שפירש 'האמנתי כי אדבר' שהסיבה למה אני מאמין הוא 'כי

וכדמפרש האבני נזר שהוא מלשון חקיקה, שע"י שלומדים תורה בעמלות ובהתמדה, לא כשישויבים על הספה עם הרגלים למעלה כמו שקוראים עיתון חלילה, שלא כך נכנסת התורה בלב האדם, אלא בהתמדה וביגיעה בחשק ובהשתוקקות ללמוד ולהבין כל מילה וכל קושיא ותירוץ וראיה ופירכא. כך חוקקים את התורה לתוך הלב, ורק ע"י 'חוקת התורה' יכולים לזכות לטהרה.

וכענין הזה גם מובא מרבי מענדלי לינסקער, אביו של הראפשיצער רב, שפירש הכתוב 'זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר', שהדרך ללמוד תורה הוא דוקא ע"י 'לאמר', לא ללמוד ע"י קריאה בעינים גרידא, כמו שנדמה כמה פעמים כשנכנסים לביהמ"ד ורואים כמה אנשים לומדים ושורר שקט ודממה בהיכל, ויכולים לטעות שנכנס בטעות ל'ליברערי', אבל לא כן הוא צורת הלימוד של 'חוקת התורה' אלא 'צוה ה' לאמר' דוקא. כמו שהגמ' (עירובין נד.) מספרת על ברוריה אשת רבי מאיר 'ברוריה אשכחתיה לה הוא תלמידא דהוה קא גריס בלחשישה, בטשה ביה, אמרה ליה, לא כך כתוב ערוכה בכל ושמרה, אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך משתמרת, ואם לאו אינה משתמרת'. והיינו אם לומדים עד ש'כל עצמותי תאמרנה' מהתלהבות של הקושיא ומהגעש מאק של התירוץ, וקופצים

כנגד טענות עמלק – 'מחר' 'והיש' ה' בקרבנו'

כמובן שאין היצר מסכים לכל זה, והוא בא בטענה חזקה מאד, היות שבאמת ראוי לקבל על עצמנו ללמוד כראוי כנ"ל, אך עתה כבר סוף הזמן, ואין זה העת להתחיל עם פרישקייט. אי"ה בהתחלת הזמן הבא נתחיל באמת עם התחדשות ועם קבלות טובות ללמוד בהתמדה ובחשק. כנגד זה יש לזכור מה שמסיימים בפיוט 'שושנת יעקב', וכולם גם שרים וזוכרים את זה, 'וגם חרבונה זכור לטוב'. ולכאורה למה עושים כזה עסק מחרבונה. אלא כשקוראים את המגילה מבינים שחרבונה עשה חשבון נפלא, שהרי הוא היה אחד מן הסריסים שהלך להביא את ושתי לסעודת אחשוורוש ולא באה כמפורש בכתוב, ואז הכיר שמלכו הפכפך, שהרי המלך כעס מאד עד שהסכים להורגה, אך למחר כשוך חמת המלך זכר את ושתי והתחרט. על כן כשראה חרבונה עתה שהמלך כועס מאד, הבין שאם לא יעשה מעשה עתה להיפטר מהמן, ויהיה למלך זמן לישון בלילה, יקום מחר וישוך כעסו וכבר לא יעשה מאומה להמן, לכן קפץ תיכף ומיד ואמר 'הנה העץ וגו'', כי ידע שעתה היא שעת הכושר ולא יחזיק עד למחר. ולכן באמת זכור לטוב כי ע"י החשבון שלו ניתלה המן.

אדבר, כי אני מדבר באמונה, והדיבור והעסק בזה מחדיר וחוקק את האמונה לתוך הלב, כי המחשבה אינה מספיקה בעצם להיכנס ללב האדם לגמרי, והרבה פעמים זה נשאר במוח בלא השפעה. ולכן לא די שחושבים מפעם לפעם ששכינה כנגדו אלא צריך לדבר מזה, בחי' 'האמנתי כי אדבר'. וסיים בהתלהבות 'רעדן און גלייבן רעדן און גלייבן רעדן און גלייבן', וחזר לתלמודו בקול ובנענוע כאילו לא הייתי שם. עמדתי משתומם מול המראה הנורא הזה, איך יהודי בן תשעים לומד בכזו התחדשות ובכזה נועם וחשק והשתוקקות, שכמעט ואין רואים אפילו בבחורים צעירים.

ובכן הזמן גרמא לקבל על עצמנו ענין 'חוקת התורה', חקיקה של התורה באופן של 'לאמר', הוא בשבת פרה. ואנו שאיננו בני תשעים עדיין ודאי שנוכל ללמוד כמו בחור בן ארבע עשרה, ואם לא עכשיו אימתי. לכן נלמד באופן הראוי ונחקק התורה בתוכנו ונזכה לטהרה אמתית שייטהרו הלב והמח עד שנהיה ראויים באמת לצאת ממצרים ולקבל את התורה.

ראינו שאתם יכולים ומסוגלים הרבה מעבר למה שאמרתם, כמובן שיש להכביד העבודה עוד יותר, כי יכול נוכל לה בס"ד.

ניצול הכשרונות

ואם כבר מדברים על פורים יש עוד דבר שאולי לא כ"כ נוגע לכם, אבל יש בו יסוד גדול שתוכל לזכרו לכל החיים, ומי יודע אולי יהיה נוגע לכם ביום מן הימים.

במגילה (פרק ד') יש ויכוח גדול בין מרדכי לאסתר. מרדכי מבקש מאסתר 'לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה', אבל אסתר מסרבת ושולחת להשיב אל מרדכי, 'כל עבדי המלך ועם מדינות המלך יודעים וגו' אחת דתו להמית וגו' ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום'. אמנם מרדכי אינו מתפעל כלל 'ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר וגו' כי אם החרש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו. ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות'. ויש להבין השקלא וטריא, כי באמת כשקוראים דבריה של אסתר מאד משתכנעים שבאמת אורבת לה סכנה גדולה. מצד שני גם דברי מרדכי יש בהם טעם וטענה חזקה.

ובכן יש לנו להבין שכך הוא בכל מלחמת עמלק – 'צא הלחם בעמלק מחר', כל הענין הזה לדחות למחר קבלות טובות הוא עמלק בעצמו. ואם רוצים לתלות את המן, והרי כל אחד הוא קצת מלך הפכפך, צריך לעשות מעשה תיכף ומיד ולא לדחות חלילה. 'אל תאמר לכשאפנה אשנה'.

ועוד מחשבה אחרת של עמלק – מחשבת 'היש ה' בקרבנו אם אין', שאדם חושב שאינו יכול ואינו מסוגל לעבודת ה', ולכן פוטר את עצמו ביאוש. וכע"ז היה לפני פורים, שבקשנו מכל בחור לקבל על עצמו להביא סכום מסוים, צעקו כל העדה שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בזה, אבל למעשה ראינו עתה שב"ה רוב הבחורים עמדו בזה, ואני מכיר לכם טובה על זה הרבה. אבל העיקר הוא שאתה מבינים שאין להתפעל מהקול הזה שאומר באזנך שאינך מסוגל לעשות כ"כ. וכן היה כשאמרנו לפני פורים שתתקיים בחינה על ה'קדושות' בקדושת לוי, וג"כ התלוננו הרבה בחורים כנ"ל שיש שם דברים קשים וקבלה וכו'. והנה זה פלא, אלה שבאמת השקיעו בזה עשו מבחנים והצליחו. והעיקר להסיק מזה שאתה יכול לעשות הרבה יותר ממה שאתה חושב. והסיבה למה האדם נוטה לחשוב שאינו מסוגל היא מפני שעמלק מכניס בו ספקות 'היש ה' בקרבנו'. וכיון שכבר

ורחמים שם במקומות הגבוהים, וכי אתה אפוטרופוס על כלל ישראל לדאוג מה יהיה מחר, הלא יש עת כזאת היום. מה יהיה מחר – רוח והצלה יעמוד ליהודים, אל תדאג. מי ששמך היום כאן ישים שליח אחר מחר, ולא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין להפטר ממנה.

ואם כי באמת על פניו נראה שאין זה ענין לכם, אבל כבר אמרתי, אולי זה יהיה נוגע לאחד מכם ביום מן הימים. ועוד שבאמת זה אינו נוגע רק לפראטעקציע או למי שיש לו חברים עשירים וכיו"ב שאינם רוצים לנצלם, אלא זה נוגע לכל אחד שיעשה חשבון הנפש בכוחות שחננו ה', והאדם מתעלם מזה. זה אינו נכון, והיא תביעה גדולה על האדם, אם אתה לא תנצל הכוחות שלך, יהיה איש אחר שעל ידו יעשה רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר, ואתה לא תזכה למלאות שליחותך, ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות. והרי לכך נוצרת, להשתמש בכשרונות המיוחדים שלך למען עבודת ה' בתורה ותפילה ובבין אדם לחברו, כמו אם יש לאחד כשרון מיוחד להרים אנשים אחרים ע"י מילה טובה, גם זו תביעה עצומה עליו – 'אם החרש תחרישי'.

*

יה"ר שנזכה להיכנס לשבת פרה עם רוח טהרה, להבין שהדרך להיטהר היא רק

אלא דבר זה רואים הרבה בעולם. יש שתי מדות בעסקנים שיש להם פראטעקציע אצל הממשלה, יש אחד שכל פעם שמבקשים ממנו עצה ותושיה, תמיד חושב בדעתו שבאמת יש לו כח גדול אבל אינו רוצה לנצל את זה עתה, כי אולי יכולים להסתדר בדרך אחרת, והוא ישמור על מעמדו לכשיבוא דבר שבאמת נחוץ ביותר, שרק הוא יוכל לעזור אז. ולכן הוא תמיד דוחה בסיבות מפותלות וחשבונות ולומדות, 'כל איש ואשה וכל עם מדינות המלך יודעים' שא"א לעשות השתדלות בזה עתה. לעומת זאת יש עוסקים בצרכי הציבור שכל פעם שמבקשים מהם, אם זה להשיג רשיונות, לדבר אל השלטון או להסיר קנס וכו', תיכף ומיד ינסו לעזור, בדבר קטן או גדול, ואינם עושים חשבונות מה ילד יום.

והאמת היא שהחשבון של העסקן שאינו עושה מפני שהוא חושב על מחר אינו מופרך כלל וכלל, ויכולים להבין אותו. הרי כל השנים הללו שהשקיע ועשה מה שעשה בשביל שיהיו לו אלו הקשרים עם האנשים הנכונים, חבל לבזבז אותם על דברים של מה בכך, הלא יכול להיות שיצטרכו לו לדברים חשובים יותר, ואז כבר לא יתייחסו אליו. אבל מרדכי הצדיק תובע שתחשוב 'מי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות', הלא תדע מי נתן לך חן וחסד

יזיק קצת שאור, במדה ובמשורה, ויגבה לבנו בדרכי ה'. וגם אם אתה מדמה שאתה רחוק מכל זה, תזכור שב"ה הוכחת לנכון שטעית בהבחנתך. יש ה' בקרבנו, ויכול נוכל לה.

ע"י חוקת התורה, רעדן און גלייבן רעדן און גלייבן, שע"י שחוקקים את התורה על לבותינו זוכים לבנות משכן לה' בתוכנו, ושיהיה המשכן הזה וכל כליו טהורים וראויים לשרת בקודש. וגם לזכור שכיון שאנו בראשית דרכנו לא